

Spolufinancováno
z programu Evropské unie
Erasmus+

Projekt: Learning by Doing – Attainment of Basic Competences in ECEC (ABC for Kindergartens)

Číslo dohody o projektu: 2020-1-CZ01-KA201-078464

Dítě v procesu vzdělávání

Autorský tým:

PhDr. Barbora Loudová Stralczyňská, Ph.D., PhDr. Eva Koželuhová, Ph.D., PaedDr. Mária Vargová, Ph.D.,
PaedDr. Miriam Uhrinová, Ph.D., doc. Mgr. PaedDr. Zlatica Hul'ová, Ph.D., Mgr. Jozef Benyak, Ph.D.

Za obsah publikace (sdělení) odpovídá výlučně autorský tým. Publikace (sdělení) nereprezentuje názory Evropské komise a Evropská komise neodpovídá za použití informací, jež jsou obsahem publikace.

RAABE

Mateřské
školy
Kopřivnice

Pojetí dítěte v současném předškolním vzdělávání

Dětství je chápáno jako plnohodnotná etapa života.

Jádrem vzdělávacího procesu je dítě a jeho potřeby a zájmy.

Cílem vzdělávání je

- rozvoj osobnosti dítěte,
- jeho osobní spokojenost,
- maximální možný rozvoj jeho individuálních dispozic.

Vzdělávání zaměřené na dítě se vyznačuje **důvěrou v dítě** a v **jeho schopnost a touhu učit se**.

Rysy osobnostně orientovaného modelu výchovy a vzdělávání

- **Aktivní** přístup dítěte,
  - **důvěra** v dítě,
  - dítě jako **partner**,
  - aktivity založené na **zájmech** dítěte,
  - svobodná **volba** činnosti.
-
- Vzdělávací proces je chápán jako **vzájemné setkání** dítěte a učitele a také učitele a rodičů.
  - Vzájemná setkání jsou založena na **důvěře, respektu, přijetí** i na **sebe přijetí** a vnímání sebe sama jako jedince, který je součástí společnosti.

Specifika učení u předškolních dětí

- Převažuje **nezáměrné** učení, které postupně přechází v **záměrné procesy**.
- Pro efektivitu učení je důležitý **zájem dítěte** a jeho vnitřní motivace.
- Učení by mělo být spojeno s **radostnými prožitky a emocemi**.

Základní typy učení

Observační učení, učení metodou pokus–omyl, učení vhladem, habituace a senzibilizace, klasické podmiňování a operantní (instrumentální) podmiňování

Způsoby učení

Pohybem, činností, přemýšlením, bezděčně, zkoušením, napodobováním, opakováním, tříděním, podmiňováním, doplňováním činností druhých, ověřováním hypotéz, kladením otázek, hledáním odpovědí, procvičováním, prožíváním, shromažďováním informací a podobně.

Styly učení

- Charakteristické způsoby jimiž vnímáme a pamatujeme si informace, přemýšlíme, řešíme problémy, rozhodujeme se.
- Jsou vrozené, ale v průběhu života se mohou měnit, ať už záměrně, nebo v důsledku vnějších faktorů.
- Souvisejí také s různými typy inteligence. Gardnerova teorie mnohačetné inteligence uvádí, že každé dítě má všechny typy inteligence, ale dva až tři jsou dominantní: jazyková inteligence, logicko-matematická inteligence, prostorová inteligence, hudební inteligence, tělesně-motorická (kinestetická) inteligence, interpersonální inteligence, intrapersonální inteligence, přirozená inteligence.

Typy učení

- Sluchový, zrakový, hmatový, kinestetický (podle převažujícího smyslového přístupu);
- aktivní/pasivní; tichý/hlasitý; závislý/nezávislý; pomalý/rychlý (podle přístupu k učení).

Dispozice k učení

- Jsou předpokladem učení dítěte, předpokladem motivace a schopnosti dítěte zvládat nové požadavky a situace a učit se v průběhu celého svého života.
- Učitelé sledují nejen to, jaké činnosti děti vykonávají a na jaké úrovni, ale také to, jak se v činnostech odrážejí znalosti, dovednosti, schopnosti a postoje dětí (kompetence).

Oblasti dispozic k učení

- Zajímat se,
- být angažovaný,
- překonávat překážky a nejistoty,
- komunikovat s druhými,
- přijímat odpovědnost.

(Carr, 2001, s. 23)

Potřeby dítěte a jeho osobní pohoda (well-being)

Potřeby dle A. Maslowa

- Fyziologické,
- potřeba jistoty a bezpečí,
- potřeba lásky, přijetí, sounáležitosti,
- potřeba uznání,
- potřeba seberealizace.

Potřeba osobní pohody – wellbeing: dlouhodobý emocionální stav, kdy člověk projevuje spokojenost se svým životem, cítí se dobře.

- Potřeba komunikace,
- potřeba aktivně se účastnit,
- potřeba být součástí.

Učitel v procesu vzdělávání

- **Inspirátor** vytváří podmínky pro rozvoj dítěte s ohledem na jeho možnosti, potřeby a zájmy. Akceptuje přirozená vývojová specifika předškolního dítěte. Motivuje děti, podporuje jejich zvědavost.
- **Facilitátor** je průvodcem dítěte na cestě za poznáním okolního světa, pomáhá mu porozumět světu a vztahům v něm. Vytváří podmínky, které vedou dítě k přemýšlení, porozumění, pochopení sebe sama i druhých. Rozvíjí osobnost dítěte, navazuje na to, co dítě již zná, a podporuje ho k samostatnému myšlení.
- **Konzultant** vytváří podmínky pro přátelskou komunikaci založenou na důvěře. Vede dítě k sebereflexi. Je připraven pomoci dítěti, poradit mu a podpořit jej.

Zásady osobnostně orientované práce učitele

- Učitel považuje učení za **aktivní proces**.
- Uplatňuje **aktivní a zážitkové** formy učení.
- Povzbuzuje dítě a stimuluje ho k **získávání nových informací**.
- Podporuje **zvědavost a iniciativu** dítěte.
- Vytváří vhodné pedagogické problémové **situace**, které podněcují kritické myšlení dítěte.
- Poskytuje **jemnou intervenci**, čeká a pozoruje, je dětem k dispozici.
- Orientuje se na **potenciál** dítěte.
- Podporuje dítě v samostatné **volbě a rozhodování**.
- Podporuje rozvoj vlastní **identity** dítěte.
- Je pro dítě prostředníkem, **partnerem** a emocionální i kognitivní oporou.

Rodina v procesu vzdělávání

Předškolní vzdělávání je interakcí tří aktérů – dítěte, mateřské školy a rodiny.

Principy

- Rodina je rovnocenným partnerem školy.
- Škola doplňuje rodinnou výchovu.
- Hlavní zodpovědnost za rozvoj dítěte nese rodina.
- Základem je komunikace mezi rodinou a školou.
- Rodina může participovat na vzdělávání.

Shrnutí

- Přístup ke vzdělávání **zaměřený na dítě** se soustředí na jeho individuální potřeby a zájmy.
- Mateřská škola a rodina by měly **spolupracovat**, aby optimalizovaly vývoj dětí a dosáhly jejich maximálního potenciálu.
- Škola musí připravit **vhodné podmínky** a formulovat školní a třídní vzdělávací program tak, aby děti a jejich potřeby byly vždy respektovány. Děti mají mít možnost uplatnit své vrozené dispozice k učení, možnost být aktivní a převzít spoluodpovědnost za své učení.
- Změnily se také způsoby, jakými učitelé děti vzdělávají: hlavní vzdělávací metody jsou ty, které **umožňují dětem být aktivní a přemýšlet**.
- V následujících kapitolách představíme dva komplexní přístupy, které jsou plně v souladu s myšlenkami učení zaměřeného na dítě – **činnostní učení** a **projektové učení**.